Gemeente Almelo

anteagroup

Water als middel,
Water als kracht.

Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Almelo 2016 t/m 2020

Hoofdrapport

Understanding today.
Improving tomorrow.

Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Almelo 2016 t/m 2020

Hoofdrapport

projectnummer 401451
revisie 7b
23 oktober 2015

Opdrachtgever
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC ALMELO

datum vrijgave	beschrijving revisie 07	goedkeuring	vrijgave
	Voor bestuurlijke besluitvorming	ing. B.J. Steentjes	G.W. Vis

Gemeente Almelo

anteagroup

Projectgroep bestaande uit:

Marcel Roordink	Gemeente Almelo
Arjan Dohmen	Gemeente Almelo
Pascal Baan	Gemeente Almelo
Dolf Peters	Waterschap Vechtstromen
Wiely Luttmer	Waterschap Vechtstromen
Mattijs Wendt	Antea Group
Benno Steentjes	Antea Group

Contactgegevens:

Zutphenseweg 31D
7418 AH DEVENTER
Postbus 321
7400 AH DEVENTER

T. 06 10 94 74 21
E. benno.steentjes@anteagroup.com

Copyright © 2015
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Gemeente Almelo

anteagroup

Inhoudsopgave

		Blz.
1	**Inleiding**	**1**
1.1	Doelstelling vGRP	1
1.2	Proces	2
1.3	Leeswijzer	3
2	**Wat moeten en willen wij?**	**4**
2.1	De watertaken in Nederland	4
2.2	Afspraken, taken en verplichtingen	4
2.3	Samenwerken	6
2.4	Raadsprogramma en Uitvoeringsprogramma college	7
3	**Wat vinden wij belangrijk?**	**9**
3.1	Strategie zorgplichten gemeente	9
3.2	Van norm naar effect	12
3.3	Ambitie en (beleids)keuze stedelijk afvalwater	13
3.4	Ambitie en (beleids)keuze afvloeiend hemelwater	15
3.5	Ambitie en (beleids)keuze grondwater	18
3.6	Ambitie en (beleids)keuze oppervlaktewater	20
3.7	Speerpunten voor de planperiode	22
4	**Een blik op de huidige situatie**	**24**
4.1	Areaal	24
4.2	Evaluatie / nulmeting	25
5	**Wat betekent dit? De strategie**	**28**
5.1	De activiteiten op hoofdlijnen	28
6	**Financiën en organisatie**	**30**
6.1	Kostendekking	30
6.2	Ontwikkeling rioolheffing	32
6.3	Personeel	33
7	**Advies en besluitvorming**	**34**
7.1	Ambtelijk advies	34
7.2	Bestuurlijke besluiten	34
7.3	Reacties externen	34

projectnummer 401451
23 oktober 2015, revisie 07b

1 Inleiding

Sinds de komst van riolering begin 1900 is de hygiëne van de Nederlandse huishoudens met sprongen vooruit gegaan. Hiernaast is ook het milieu gebaat bij het bestaan van de huidige rioleringszorg. Nog niet zo lang geleden werd al het afvalwater rechtstreeks geloosd op sloten, vijvers, beken of zakputten. Tegenwoordig wordt in principe al het afvalwater gezuiverd voordat het wordt geloosd, omdat het ziektekiemen en veel meststoffen bevat. Hemelwater is daarentegen in principe schoon en kan op een sloot worden geloosd of worden geïnfiltreerd in de bodem.

De gemeentelijk watertaken
Het inzamelen en verwerken van afvalwater en hemelwater is een taak van de gemeente. Het waterschap zorgt vervolgens voor de zuivering van het afvalwater. In 2008 zijn bovendien de gemeentelijk watertaken verbreed; de gemeente heeft een regierol gekregen in de aanpak van structurele grondwateroverlast in het stedelijk gebied.
De watertaken van de gemeente gaan dan ook verder dan alleen de buis onder de grond. Ook gemalen, drainage, sloten en greppels hebben tot doel het verwerken van (afval)water waarvan men zich wil ontdoen. En op een zodanige wijze dat dit geen problemen veroorzaakt. De voorzieningen hebben dan ook een belangrijke functie in het dagelijkse leven:

- ze beschermen de volksgezondheid;
- ze houden het oppervlaktewater en de bodem schoon;
- ze zorgen voor droge voeten en voorkomen/beperken wateroverlast.

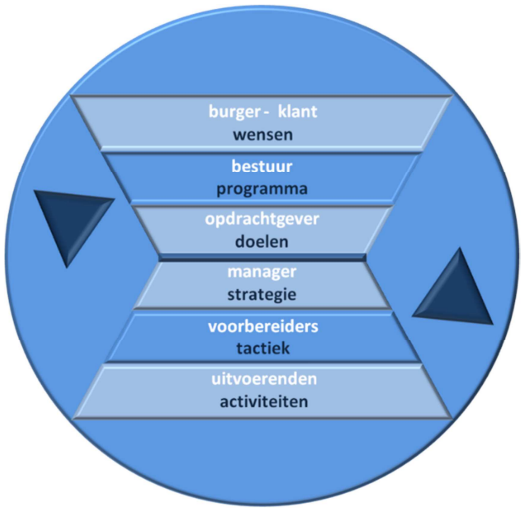
De gemeentelijke watertaken hebben raakvlakken met veel andere beleids- en taakvelden (zoals wegen, groen en verkeer). De afstemming wordt gerealiseerd door gedeelde en gezamenlijke kwaliteit (in beelden) voor de openbare ruimte, in de integrale onderhouds- en vervangingsprogramma's van de gemeente. Hogerliggende doelstellingen zijn het duurzaamheidsdenken, de beleving van water in de stad en de gemeente door inwoners en toeristen, de creatie van de werkgelegenheid. Water en riolering zijn zeker van invloed op de leefbaarheid!

Naast bovenstaande kernfuncties is het gehele rioolstelsel een enorm kapitaalgoed. Zo ligt er, op basis van de recente inzichten, alleen al ruim 549 kilometer aan leidingen (vrijvervalriolen, drainage, drukriolen) in de gemeentelijke grond, met een vervangingswaarde van bijna € 350 mln De invulling van de gemeentelijke watertaak kost dan ook veel geld. Volgens de begroting 2015 geeft de gemeente Almelo er jaarlijks ruim € 7,8 mln aan uit. Dit zijn niet alleen kosten voor het vervangen en verbeteren van voorzieningen, maar ook (personeels)kosten voor zaken als de reiniging en inspectie, het kolkenzuigen en het uitvoeren van onderzoeken en opstellen van plannen e.d. Dit bedrag wordt bekostigd vanuit de rioolheffing, en dus direct door de inwoners en bedrijven in de gemeente. Het is daarom van belang dat de rioleringszorg en de watertaken serieus en efficiënt worden aangepakt omdat het anders grote gevolgen kan hebben voor de volksgezondheid, veiligheid en de financiën.

1.1 Doelstelling vGRP

Vanuit de Wet milieubeheer zijn gemeenten sinds 1993 verplicht een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) op te stellen. Uiterlijk 1 januari 2013 moest elke gemeente beschikken over een verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP). Het actuele verbreed GRP is opgesteld voor de planperiode 2011-2015 en de gemeente wil vóór 1 januari 2016 een nieuw verbreed GRP gereed hebben, inmiddels dus het 2e vGRP.

Het vGRP geeft inzicht in de omvang, het functioneren en de kwaliteitstoestand van de voorzieningen waarmee de gemeente invulling geeft aan de wettelijke zorgplichten voor het afval-, hemel en grondwater, en de bekostiging hiervan. Daarnaast heeft de gemeente Almelo ook nadrukkelijk oppervlaktewater als onderdeel van het beheer van het stedelijk water gemaakt. Het vGRP beschrijft de beleidskaders en de activiteiten voor de inzameling, transport en verwerking van stedelijk afval-, hemel- en grondwater en het beheer van het oppervlaktewater in de gemeente Almelo voor de periode 2016 t/m 2020, en geeft de visie op de gemeentelijke watertaken voor de lange termijn. De gemeente stelt zelf de geldigheidsduur vast en heeft gekozen voor een looptijd van 5 jaar.



De gemeenteraad stelt het beleid en de bestuurlijke opdracht vast, en het college bepaalt vervolgens hoe dat wordt bereikt. Het vGRP beantwoordt de vragen "wat moet ik?", "wat wil ik?" en "wat spreek ik af?" voor de invulling van de gemeentelijke watertaken. De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het programma en de doelen. In het gehele traject staat de vraag **"wat merken de inwoners en bedrijven ervan?"** centraal.

1.2 Proces

Het vGRP moet een breed gedragen beleidsstuk zijn, zowel in de gemeentelijke organisatie als bij de externe partijen (waterschap, provincie, drinkwaterbedrijf, buurgemeenten, bewoners en bedrijven) die een belang hebben bij een adequate invulling van de watertaken, zoals geschetst in de voorgaande paragraaf. Basisgedachte achter het vGRP is dat een gedegen en integrale beleidsafweging plaatsvindt op het terrein van de verbrede watertaken, met raakvlakken naar de openbare ruimte, duurzaamheid, financiën en personeel. Dit is van toepassing voor zowel de gemeentelijke organisatie als bij externe partijen die hierbij belang hebben.

De ambtelijke voorbereiding en uitwerking wordt verzorgd door de projectgroep, bestaande uit medewerkers van de gemeente Almelo, het waterschap Vechtstromen en Antea Group. Advies is gevraagd aan diverse ambtelijke werkgroepen en er is geklankbord met een groep van niet-watermensen vanuit de gemeentelijke organisatie en mensen van betrokken externe partijen (o.a. het waterschap en de beide woningstichtingen).
De bestuurders zijn betrokken door in een Politiek Beraad de raadsleden een richting te vragen voor de koers en ambities voor de planperiode 2016 tot en met 2020. Deze is verder uitgewerkt, inclusief de financiële consequenties. De gemeenteraad stelt uiteindelijk het vGRP vast.

1.3 Leeswijzer

Het vGRP is opgebouwd uit een tweetal delen:

- Een kort en bondig hoofdrapport voor de verantwoordelijke bestuurders politici en vaktechnici;
- Een achtergronddocument met een uitgebreid overzicht van de (beleids)kaders en detailinformatie over de gemeentelijke watertaken voor de vaktechnici inclusief de technische overzichten. Ook het Achtergronddocument neemt derhalve een belangrijke plaats in.

Voorliggende rapportage betreft het hoofddocument. Dit hoofdrapport is geschreven voor de bestuurders, in het bijbehorende achtergronddocument is de detailinformatie voor vaktechnici en voor andere geïnteresseerden opgenomen. De indeling van de rapportage is volgt:

In hoofdstuk 2 is ingegaan op de verplichtingen: welke kaders staan vast, wat zijn de (wettelijke) verplichtingen van particulieren, de gemeente, het waterschap en overige partijen en hoe staat de gemeente Almelo daar in?

Het 3^{e} hoofdstuk gaat in op de prioriteiten en de te maken (beleids)keuzes. Welke dit zijn en hoe hiermee wordt omgegaan, is in dit hoofdstuk beschreven.

Hoofdstuk 4 beschrijft de huidige stand van zaken. Wat hebben we aan areaal, hoe hebben we het de afgelopen planperiode gedaan en waar staan we nu?

In hoofdstuk 5 zijn de ambitie vertaald naar een strategie. Op welke wijze pakken wij de gemeentelijke watertaken op om invulling te geven aan de koers uit hoofdstuk 3?

In hoofdstuk 6 hebben we de consequenties bepaald voor de rioolheffing vanuit het kostendekkingsplan.

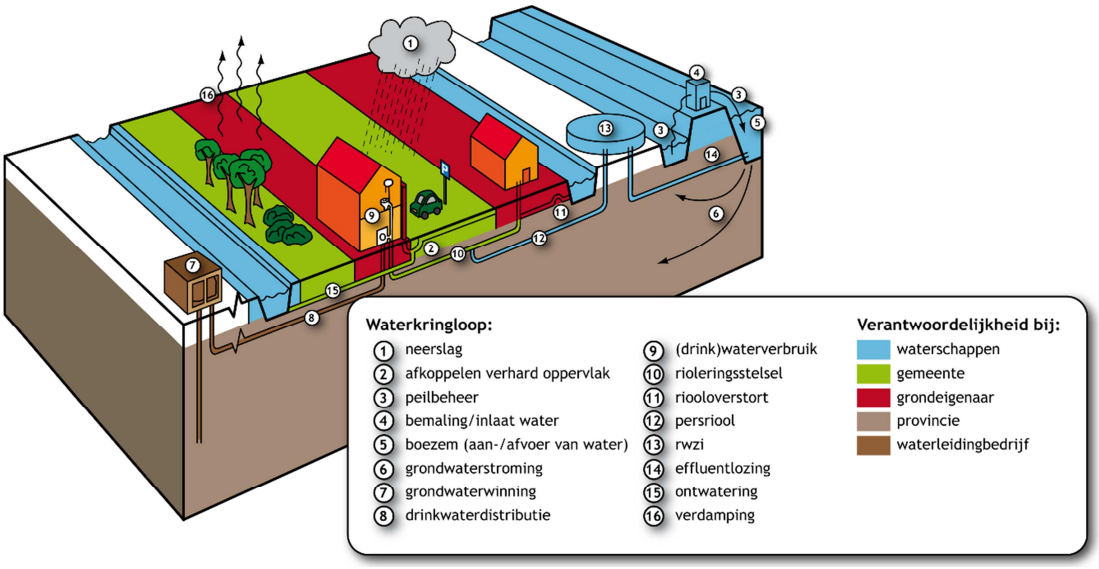
Hoofdstuk 7 tot slot betreft het ambtelijk advies en een samenvatting van de bestuurlijke besluiten.

projectnummer 401451
23 oktober 2015, revisie 7b

2 Wat moeten en willen wij?

2.1 De watertaken in Nederland

De zorg en verantwoordelijkheid voor het water in de gemeente Almelo ligt, naast de gemeente, in handen van het waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel, Rijkswaterstaat, het drinkwaterbedrijf Vitens en de particulieren. Figuur 2-1 geeft een indicatie van de verdeling van de werkvelden en verantwoordelijkheden.



Figuur 2-1: waterkringloop

De betrokkenen hebben verschillende taakstellingen en verplichtingen. Bovenstaande figuur geeft een indicatie van de verdeling van de verantwoordelijkheden. Sommige verplichtingen zijn wettelijk vastgelegd, een aantal verplichtingen is vastgesteld in Europees, landelijk, provinciaal of regionaal beleid. Andere verplichtingen komen voort uit ambtelijke afspraken (al dan niet bestuurlijk vastgesteld). Soms gaat het om resultaatsverplichtingen, in andere gevallen zijn ‘slechts’ werknormen bepaald.

2.2 Afspraken, taken en verplichtingen

De gemeente mag in principe zelf bepalen welke voorzieningen ze gebruikt en hoe ze deze beheert voor doelmatige inzameling, transport en (lokale) behandeling van het vrijkomend stedelijk afvalwater en het verwerken van overtollige hemelwater, uiteraard in overleg met de waterschappen en andere partijen. Hierbij hoort ook de afstemming van het waterbeleid met andere wateraspecten zoals bijv. bodemenergie, waterbeleving, grondwaterverontreinigingen etc. De gemeente heeft hiernaast een regierol in de aanpak van structurele grondwateroverlast. De gemeente Almelo beschrijft in dit vGRP tevens de taken die het uitvoert voor het beheer van oppervlaktewater.

De vrijheid voor de gemeente om invulling te geven aan haar taken schept echter ook de verplichting naar de bewoners en bedrijven om helder te communiceren wat van de gemeente verwacht kan worden. Het volgende schema toont op hoofdlijn de taken en verplichtingen van de betrokkenen.

grondeigenaar (inwoners/ bedrijven)	De grondeigenaar is verantwoordelijk voor de staat van zijn woning en perceel. Dit betekent dat deze zelf verantwoordelijk is voor het op eigen perceel treffen van maatregelen voor de inzameling van stedelijk afvalwater en afwatering van hemel- en grondwater. Zo is de eigenaar in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het hemelwater dat op zijn terrein valt. Ook de gevolgen van overtollig grondwater of een lage grondwaterstand vallen onder de verantwoordelijkheid van de grondeigenaar. Pas als de particulier niet met redelijke inspanning hieraan kan voldoen ligt er een adviserende taak voor de gemeente. Daarnaast heeft de particulier een zorgplicht. Hij/zij mag niets doen waarvan kan worden verwacht dat het problemen oplevert voor het riool, de zuivering of het (water)milieu. De voorschriften zijn in diverse besluiten wettelijk vastgelegd. Gemeente en soms waterschappen zien erop toe dat particulier zich hier ook aan houdt. Het ingezamelde huishoudelijk afvalwater dient de particulier af te voeren naar het gemeentelijke hoofdriool. Vervolgens gaat de verantwoordelijkheid over naar de gemeente. In het begrippenkader (hoofdstuk) is de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de huisaansluitingen tussen de gemeente Almelo en de particulier nader toegelicht.
gemeente Almelo	Vanaf de huisaansluitingen verzorgt de gemeente de verdere inzameling en het transport van het stedelijk afvalwater tot het overnamepunt van het waterschap. Via een stelsel van ondergrondse leidingen, putten en gemalen en persleidingen wordt het van huis- en bedrijfsaansluitingen en straatkolken afkomstig afval- en hemelwater ingezameld en afgevoerd naar het overnamepunt. In het buitengebied wordt middels drukriolering het afvalwater ingezameld en getransporteerd naar het waterschap. Ook heeft de gemeente de zorg voor het afvloeiende en overtollige hemelwater, van zowel particulieren als van de openbare ruimte. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de ontwatering van openbaar gebied. Als onderdeel hiervan onderhoudt de gemeente een deel van de hiervoor noodzakelijke voorzieningen, bijvoorbeeld drainage en greppels. Ook valt het beheer van het oppervlaktewater (dat onderdeel is van de hemelwaterstructuur) hieronder. In het stedelijk gebied heeft de gemeente Almelo tevens taken op het gebied van het beheer van het oppervlaktewater (zoals baggeren). De gemeente draagt daarnaast zorg voor inrichting en beheer van de openbare ruimte en de integratie met andere beleidsterreinen, zoals wegen en groen.
waterschap Vechtstromen	Het waterschap Vechtstromen zorgt voor schoon water, voldoende water en veiligheid tegen overstroming. Het waterschap draagt de zorg voor de waterkering, de aan- en afvoer van water, het (grond)waterpeilbeheer, het zuiveren van afvalwater (inclusief de terugwinning van energie en grondstoffen daaruit) en kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater en beheert een aantal grote watergangen in Almelo.
provincie Overijssel	De provincie Overijssel formuleert het overall beleid voor de Omgeving (RO en Water) en is verantwoordelijk voor het diepe grondwaterbeheer, de zwemwaterkwaliteit en is vaarwegbeheerder van de belangrijke vaarroutes (kanaal Almelo-De Haandrik). De provincie zet zich in voor het herstellen en handhaven van de grondwaterkwaliteit.
Drinkwaterbedrijf Vitens	Vitens is in de gemeente verantwoordelijk voor het drinkwater. Vitens haalt het drinkwater uit de grond, ook in de regio Twente. Het waterbedrijf zuivert hiervoor het grondwater en pompt het naar hun klanten.
Rijk	Het Rijk bepaalt (o.a. op basis van de Europese Kaderrichtlijn Water) in het Nationaal Waterplan de hoofdlijnen van het landelijke beleid voor het waterbeheer en stelt de wettelijke kaders.

	In de gemeente Almelo beheert Rijkswaterstaat de Twentekanalen (Zijtak naar Almelo).

2.3 Samenwerken

Afspraken, taken en verplichtingen zijn dus verdeeld over meerdere actoren. Eén van de belangrijkste onderwerpen voor de komende tijd is 'samenwerken'. Dit komt voort uit het Bestuursakkoord Water, zoals in mei 2011 is ondertekend door het Rijk en de koepels (VNG,IPO, UvW). Kern van dit bestuursakkoord is dat door regionale samenwerking op het gebied van watertechnologie en innovatie, kwaliteits- en efficiëntieverbeteringen kunnen worden gerealiseerd, en de stijging van de lasten voor de inwoners en bedrijven kan worden beperkt.



De essentie is samenwerken op basis van afspraken. Inzameling, transport en zuivering van stedelijk afvalwater en de interactie met oppervlaktewater worden door de gemeenten en de waterschappen gezamenlijk beschouwd vanuit ieder zijn eigen verantwoordelijkheid. De gemeente Almelo en waterschap Vechtstromen streven ernaar het (afval)watersysteem beheren als waren zij één beheerder. Zij stemmen hun waterbeleid op elkaar af en leveren een gezamenlijke inspanning om de waterkwaliteit te verbeteren en om wateroverlast te voorkomen.

De samenwerking is niet geheel vrijblijvend. Bij onvoldoende voortgang en resultaat bij de afspraken over de waterketen in het Bestuursakkoord Water kan een interventieladder worden toegepast, met zowel bestuurlijke als juridische onderdelen. Als stok achter de deur kunnen maatregelen worden ingezet van stimuleren en visitaties tot dwingend toezicht.

Ook samenwerken met inwoners en bedrijven is belangrijk. Door goed te communiceren kun je bijvoorbeeld de inwoners betrekken en bijvoorbeeld werken aan vermindering van het aanbod afvalwater (waterbesparing) en hemelwater (door meer groen en minder tegels in de tuin).

Twents waternet - Waterwinst Taak 2.0

Het Twents waternet is een professioneel netwerk die op innovatieve en ambitieuze wijze veel resultaat boekt op het gebied van afvalwater in Twente. In dit netwerk werken de 14 Twentse gemeenten, waaronder Almelo en waterschap Vechtstromen samen. Het Twents waternet wil met intensieve samenwerking en slimme maatregelen het afvalwatersysteem optimaal laten functioneren.

Het Twents waternet werkt als platform aan de doelstellingen in het akkoord Waterwinst TAAK 2.0, waarbij de Twentse bestuurders ernaar streven riolering en afvalwaterzuivering te beheren als één systeem. De doelstellingen zijn:

- Vanaf 2020 per jaar 14,3 miljoen euro besparen op het gebied van riolering en afvalwaterzuivering (ten opzichte van prijspeil 2010).
- Kennis- en kwaliteitsbehoud of -verbetering van afvalwaterketen die bijdraagt aan een prettige werk- en leefomgeving.
- Minder kwetsbaarheid in de afvalwaterketen realiseren door samenwerking.

Samen slimmer met water is de overtuiging van de deelnemers aan het Twents waternet. De organisatie van de samenwerking is gebaseerd op de bestaande structuur van het Twents waternet, met een inrichting in een bestuurlijk en ambtelijk Platform, een Adviesgroep en de Werkplaatsen.

De Waterwinst Taak 2.0 borduurt voort op het Twents Kansenboek Ketenoptimalisatie (TKK), een product van het waterschap en de Twentse gemeenten. TKK bevat een inventarisatie van reële kansen die via samenwerking de kwaliteit van de afvalwaterketen kunnen verbeteren, en geeft invulling aan de opgaven uit het Nationaal Bestuursakkoord. De kansen uit het boek worden doorgezet in Waterwinst Taak 2.0.

2.4 Raadsprogramma en Uitvoeringsprogramma college

Het **raadsprogramma 2014-2018** benoemt de onderwerpen waar de huidige gemeenteraad belang aan hecht. Voor dit vGRP zijn onderstaande kaders en hoofdlijnen relevant. Water en riolering wordt hierin niet letterlijk benoemd, maar water kan zeker een bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van Almelo voor inwoners, bedrijven en toeristen.

- Er is een groot gevoel van urgentie om de binnenstad te revitaliseren, de leegstand aan te pakken, de verblijfsduur in de stad te verlengen, de bevolkingsdichtheid te vergroten en de aantrekkelijkheid te verhogen. De binnenstad moet compact (concentratie van winkels) en levendig zijn. De binnenstad van Almelo moet het kloppende hart van de stad zijn waarbij het onderscheidende karakter van de binnenstad van Almelo wordt benadrukt. Om de binnenstad aantrekkelijker te maken moeten er diverse functies aan de binnenstad worden gekoppeld zoals wonen, werken, cultuur, sport en recreatie. Daarnaast moet er aandacht zijn voor de mogelijkheden van het cultureel erfgoed en de monumentale panden in de binnenstad. In de binnenstad wordt de creatieve stad Almelo zichtbaar.

- De stad wordt niet alleen vanuit het gemeentehuis bestuurd. Wij willen samen met de inwoners, de maatschappelijke partners, de ondernemers en winkeliers de stad ontwikkelen en maatschappelijke doelen behalen. De rolkeuze is overheidsparticipatie en dat vraagt om luisterend en dienend publiek leiderschap. De gemeente stimuleert, verbindt en jaagt initiatieven van burgers aan en laat ruimte voor actief burgerschap en ondernemerschap. Het gaat om aansluiten bij datgene wat de samenleving zelf kan en te reageren op datgene wat er aan frictie is: meer samenleving en minder overheid. Eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht zijn kernbegrippen.

- Mensen verwachten transparantie over het beleid en verantwoording van afwegingen, keuzes en resultaten. Dat vraagt om blijvende aandacht voor transparante besluitvorming, communicatie en nieuwe vormen van overheidsparticipatie.

- Regionale samenwerking is geen doel op zich maar is nodig als middel om de maatschappelijke opgaven van Almelo en Twente aan te kunnen en Twente nationaal en internationaal te positioneren. Regionale samenwerking is nodig op diverse terreinen met als kerndoelen: vermindering kwetsbaarheid, verhoging kwaliteit en verlaging kosten.

- De gemeente investeert in duurzaamheid (ook in particuliere initiatieven) en geeft zelf het goede voorbeeld.

- Zorg voor de openbare ruimte en een adequaat beheer hiervan is een gemeentelijke verantwoordelijkheid met waar mogelijk een participerende burger. Ook bij de zorg voor de

openbare ruimte geldt: meer samenleving en minder overheid. Inwoners krijgen zelf meer inspraak met bijbehorende verantwoordelijkheid/budget.

Het college zal uitvoering geven aan het Raadsprogramma 2014-2018 en komt met nadere voorstellen voor de onderwerpen die op de raadsagenda zijn geplaatst. Met het **Uitvoeringsprogramma 2014-2018** is aangegeven waar het college de accenten legt:

- Een nieuwe balans tussen financieel realisme en investeringen in de stad. Het huishoudboekje is op orde, met het versterken van de financiële positie als de belangrijkste prioriteit.
- Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties nemen in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid en initiatieven voor een betere samenleving.
- Ruimte laten voor zowel de gemeenteraad als voor inwoners en partners in de stad voor inbreng, coproductie en co-creatie. De wijze van communiceren is proactief en transparant en we zijn ook duidelijk wanneer iets níet kan.
- Ruimte geven aan voor vernieuwingen en investeringen. Ruimte creëren door het benoemen van de kerntaken van de gemeentelijke organisatie.
- Het aantrekkelijker maken van de binnenstad door niet alleen het (bevaarbaar) water terug te brengen, maar ook ruimte te bieden aan nieuwe en creatieve ideeën die de beleving van de binnenstad vergroten.

projectnummer 401451
23 oktober 2015, revisie 07b

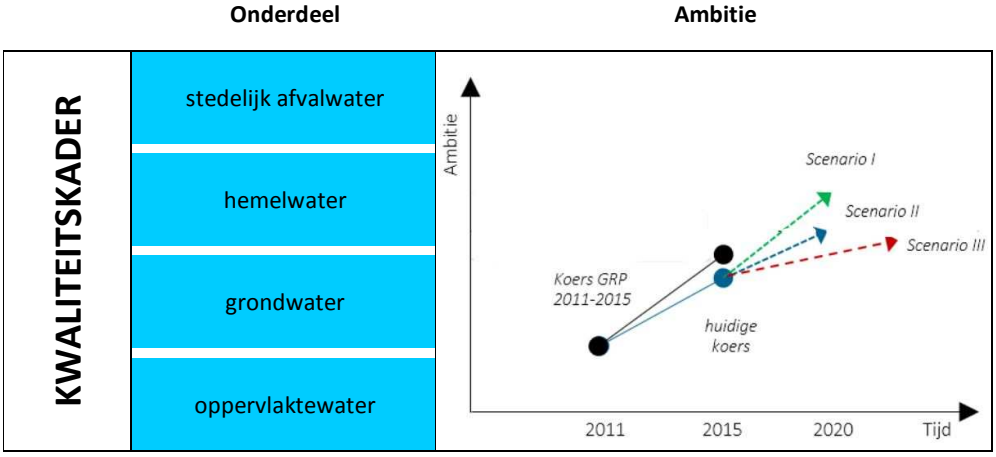
3 Wat vinden wij belangrijk?

3.1 Strategie zorgplichten gemeente



Om een strategie voor de komende planperiode op te kunnen stellen is een visie voor de lange termijn van belang. Eén van de belangrijkste voorwaarden is dat ook de gemeente Almelo moet anticiperen op de financiële omstandigheden en te maken heeft met bezuinigingsdoelstellingen. Eén van de opgaven komt voort uit het Bestuursakkoord Water, dit betreft de opgave te komen tot minder-meerkosten (en zodoende minder stijging van de rioolheffing). In het samenwerkingsverband Twents waternet is dit vertaald naar een inzet op het afvlakken van de kostenstijging voor in principe € 14,3 mln per jaar voor de regio Twente vanaf 2020. Indicatief voor de gemeente Almelo betekent dit een totaal te realiseren, structurele, besparing van € 1,08 mln per jaar in 2020, ten opzichte van 2010. Hierin ligt de gemeente op koers. Inmiddels is per 1 januari 2015 een besparing van € 0,54 mln gerealiseerd (door met name wijzingen in de financieringsstrategie, de heffingsmethodiek en de verwachtingen voor de levensduur van riolen). Om tot de resterende besparingsopgave te komen zal, volgend op de perspectiefnota 2015 (waar € 0,22 mln aan besparingen is opgenomen), out-of-the box gedacht moeten worden. Opgemerkt wordt dat de vervangingskosten als geheel zijn toegenomen door een groter areaal ten opzichte van de uitgangspunten voor het GRP 2011-2015.

Het kwaliteitskader voor de gemeentelijke watertaken bestaat uit vier onderdelen (stedelijk afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater). Deze onderdelen corresponderen met de drie zorgplichten van de gemeente, het vierde onderdeel 'oppervlaktewater' ziet de gemeente Almelo als integraal onderdeel van het stedelijk water.



De gemeente is voor een groot gedeelte vrij op welke wijze en in welk tempo zij invulling wil geven aan haar zorgplichten. Dit is een keuze in ambitie die door de gemeenteraad wordt gemaakt. In dit GRP zijn de belangrijke en relevante keuzemogelijkheden benoemd en weergegeven vanuit een drietal scenario's. De figuur in de tabel geeft dit schematisch weer.

Het gaat om de volgende scenario's:

Ambitieus: (*I: groene lijn): voortvarende invulling van de ambities uit het raadsprogramma, het Uitvoeringsprogramma 2014-2018 van het College, (grond-)waterplan, het initiatief 'Klimaat Actieve Stad' (KAS) en het nog vast te stellen Stedelijk Waterplan Binnenstad Almelo*.

In het ambitieuze scenario wordt vol ingezet op Almelo als waterstad, zoals al eerder vastgelegd in onder meer het masterplan, het structuurplan en het duurzaamheidsplan, het waterplan Almelo, het Stedelijk Waterplan Binnenstad Almelo en de initiatieven 'Klimaat Actieve Stad' (KAS) en Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON).

De komende planperiode wordt op aansprekende wijze gewerkt aan klimaatmitigatie en adaptatiemaatregelen in het stedelijk gebied. Er wordt actief verder gewerkt aan het verbeteren van de water(bodem)kwaliteit, het scheiden van waterstromen en het inspelen op klimaatverandering. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar het inzetten van riothermie en alternatieve sanitatie. De benoemde knelpunten uit het grondwaterplan worden gebiedsgericht opgelost en het inzicht in de problematiek wordt verder verbeterd. Innovatieve ontwikkelingen, zoals warmte-koude opslag en groene daken (beide zijn door de gemeente bij het nieuwe stadhuis toegepast), worden geïnitieerd en gefaciliteerd.
Aandachtspunt is de bekostiging, niet alles mag zonder meer vanuit de rioolheffing gefinancierd worden.

Hoger liggende doelstellingen zijn het duurzaamheidsdenken, de beleving van water in de stad en de gemeente door inwoners en toeristen, en de creatie van de werkgelegenheid. Combinaties van met name water en groen worden gezocht. Water kan en zal aan deze doelstellingen een bijdrage leveren.

Huidige koers *(II: blauwe lijn): het voortzetten van de huidige rioleringszorg, we doen wat we moeten doen (met hier een daar een kleine plus) en zetten de eerste stappen van normgericht naar effectgestuurd rioolbeheer (dit is nader toegelicht in §3.2).*

De rioleringszorg wordt op grote lijn ingevuld op dezelfde wijze zoals we dat nu ook doen. Op sommige onderdelen wordt meer gedaan dan 'landelijk gebruikelijk' is, zoals bijvoorbeeld in het terugdringen van de vuilemissie op oppervlaktewater. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat het huidige investeringsniveau en de huidige (stijgende) lijn van de rioolheffing als richting is gesteld voor de komende planperiode. Ook bij huidige koers wordt rekening gehouden met de effecten van de klimaatverandering.

Als water aan de hoger liggende doelstellingen een bijdrage kan leveren, dan wordt dat overwogen. De ambitieuze planning van voorgaande jaren wordt hierbij echter omgezet naar een meer langetermijnplanning waarbij ingezet wordt op haalbaarheid en betaalbaarheid. Maatregelen worden mogelijk getemporiseerd. Door heroverwegingen van investeringen én samenwerking in de regio wordt de besparingsopgave gerealiseerd. Deze opgave is een inspanningsverplichting en voor de gemeente Almelo geen doel op zich. Eerder geplande maatregelen worden opnieuw tegen het licht gehouden of getemporiseerd.

Versobering *(III: rode lijn): versobering t.o.v. de huidige koers, ingegeven door de besparings-opgave (minder meerkosten) zoals overeengekomen in het Bestuursakkoord Water.*

In dit scenario wordt de "basisnorm" losgelaten en we gaan alleen doen wat strikt noodzakelijk is. Alle activiteiten worden opnieuw tegen het licht gehouden met de vraag of ze nog wel echt noodzakelijk zijn. Sterker dan voorheen worden de noodzakelijke maatregelen getemporiseerd, om minimaal te kunnen voldoen aan de besparingsopgave die voor ons ligt. Met eventueel verdergaande bezuinigingen is de lokale lastendruk verder te beperken

Naast een verschil in maatregelen zit het verschil tussen de scenario's ook in het tempo van de aanpak van problemen. Hiernaast verschilt de houding van de gemeente in pro-actief of re-actief. Belangrijk aspect hierbij is de communicatie. De vrijheid voor de gemeente om invulling te geven aan haar taken schept ook de verplichting om helder en transparant te communiceren wat er enerzijds van de gemeente verwacht kan worden, en wat anderzijds de eigen verantwoordelijkheid van de particulieren is.

In het Politiek Beraad van 9 juni 2015 hebben de raadsleden een richting meegegeven voor de koers en ambities voor de planperiode 2016 tot en met 2020. In hoofdlijn ziet die er als volgt uit:

Almelo Waterstad en KAS	Huidige koers, als water een bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid (ook in de toekomst) dan wordt dat overwogen.
Besparingsopgave Bestuursakkoord Water	Huidige koers, , de in 2014 toegezegde besparingsopgave (minder meerkosten) voor Almelo is een inspanningsverplichting en wordt deels gerealiseerd via de Perspectiefnota 2015.
Stedelijk afvalwater	Huidige koers, met accenten richting ambitieus. Volksgezondheid is en blijft het hoofddoel van de riolering. En afvalwater kan worden gezien als bron voor energie en grondstoffen.
Hemelwater	Huidige koers, met accenten richting ambitieus. De heftige buien nemen toe, de kans op wateroverlast wordt groter. Veiligheid en Leefbaarheid zijn benoemd als belangrijke items. Aandacht voor stimulering van burgers en burgerparticipatie om doelen te bereiken, de gemeente kan het niet alleen!
Grondwater	Huidige koers voortzetten. De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid en pakt haar rol als initiator en financier. Het tempo volgt vanuit de gebiedsgerichte aanpak en de strategie van het werk-met-werk maken.
Oppervlaktewater	Huidige koers, met incidenteel een tandje minder. Veiligheid in relatie tot verdrinkingsgevaar door open water, wordt benoemd als belangrijk item.
Belangrijke geluiden vanuit de raadsessie: • *Versobering is niet de juiste richting ('we willen niet achteruit boeren')* • *Nu meer investeren om op lange termijn de lastendruk te verminderen.*	

De richting zoals meegegeven vanuit het Politiek Beraad is verder uitgewerkt in de volgende paragrafen en de kwaliteitskaders zoals opgenomen in het Achtergronddocument.

Wat we doen, doen we adequaat en doelmatig. Ongeacht het scenario.
Afwegingen in het kader van duurzaamheid en doelmatigheid zullen we altijd maken.

3.2 Van norm naar effect

De komende planperiode wordt onderzocht of de transitie van normgericht naar effectgestuurd beleid en beheer voor de gemeente Almelo meerwaarde heeft. Ambitiekeuzes moeten dan gaan over de woorden als: risico's, kansen, effecten en gevolgen, als afgeleiden van de doelen van de rioleringszorg en gemeentelijke watertaken. Belangrijke thema's van effectgestuurd beleid en beheer zouden dan kunnen zijn:

- Leefbaarheid / Kwaliteit fysiek leefomgeving
- Volksgezondheid
- Veiligheid
- Imago
- Financiën
- Duurzaamheid/Milieu

In het Politiek Beraad is een allereerste verkenning uitgevoerd van de bovenstaande kernwaarden en is aan de raadsleden de vraag gesteld of hierin een prioritering is aan te geven. Met name Volksgezondheid, Veiligheid, Duurzaamheid/Milieu en Leefbaarheid/Kwaliteit fysiek leefomgeving zijn genoemd als belangrijke waarden.

Bij effectgestuurd wordt dus, in plaats van te kijken naar wat het betreffende onderdeel van de (afval)waterketen moet kunnen of aan moet voldoen, vooral gefocust op de effecten die optreden naar aanleiding van het functioneren in integrale gebiedsgerichte visies. Beleidskeuzes en het doen van investeringen gaan dan over het wel of niet optreden van een bepaald effect en in welke mate dit wenselijk is, en dit kan verschillen per straat, wijk, gebied of dorp (naar een meer gebiedsgerichte aanpak). Het ontwikkelen van een structuurvisie per gebied biedt de mogelijkheid om effecten en kansen per gebied optimaal te benutten en de doelmatigheid van investeringen te wegen. De visie kan aanhaken bij de indeling van IBOR, waarin de volgende risico's worden benaderd: organisatorisch, kwaliteit ruimtelijk, kwaliteit technisch, juridisch, financieel, veiligheid, politiek en maatschappelijk.

In dit vGRP is onderzoek geformuleerd om de komende planperiode tot de afweging te komen of een effectgestuurde aanpak meerwaarde heeft. In eerste instantie is met een klein comité vanuit Twents waternet (TWN) de vraagstelling bepaald:

A. Waarom willen we aan ander vorm van beheer, en wat moet dit opleveren?
   De gemeente Enschede is samen met Stichting Rioned bezig geweest met een soortgelijk onderzoek. Het doel is het zo effectief mogelijk inzetten van middelen welke voor stedelijk waterbeheer beschikbaar zijn, om invulling te geven aan de opgaven vanuit het Bestuursakkoord Water. Bij de middelen gaat het in eerste plaats om financiën, maar ook om de inzet van personeel en informatiesystemen.
B. Hoe kan het anders? De stappen van kernwaarden naar clustering/differentiatie/ gebiedsgericht en effecten (indicatoren) en vice versa. *Vanuit hetzelfde onderzoek is geconcludeerd dat het risicogestuurde/effectgestuurde aanpak een bruikbare methodiek is om helder te maken waarom welke keuzes gemaakt worden en welk serviceniveau tegen welke lasten verwacht mag worden. Vertaling naar de context van Almelo zal echter nodig zijn, een één op één doorvertaling vanuit Enschede is geen optie.*
C. Concretisering van beoordelingsmatrices voor schadebeelden en de implementatie in de beheersystemen. *De gemeente Almelo heeft sowieso de behoefte om de stap C door te pakken. Met dit onderdeel gaat de gemeente Almelo dan ook reeds verder, waarbij deelnemers vanuit TWN kunnen aansluiten.*

Voor de verkenning van het begrip 'Duurzaamheid' is in een werkgroep in april 2015 een sessie uitgevoerd. In deze sessie is aan de hand van de begrippen Milieu, Energie, Gezondheid, Bruikbaarheid, Veiligheid en Vormgeving verkent wat kansen en bedreigingen zijn voor de gemeentelijke watertaken. Deze kansen en bedreigingen zijn verder uitgewerkt in de kwaliteitskaders en de diverse onderzoeksvragen in het Achtergronddocument.

3.3 Ambitie en (beleids)keuze stedelijk afvalwater

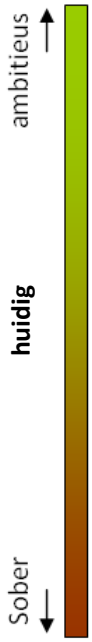
De ambitie voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater sluit aan bij de wettelijke resultaatsverplichting zoals opgenomen in Artikel 10.33 Wet milieubeheer:

> Artikel 10.33 Wet milieubeheer:
> De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool. In plaats van een openbaar vuilwaterriool kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen worden toegepast, indien met die systemen eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de zorgplicht De ontheffing kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken.

Het item **"inzameling van stedelijk afvalwater"** heeft betrekking op de wettelijke verplichting om afvalwater in te zamelen, om te voorkomen dat dit in het leefmilieu terechtkomt, en zodoende bijdraagt aan een betere kwaliteit van het oppervlaktewater. Daarnaast wordt bij dit item aandacht besteed aan (foutieve) aansluitingen die de inzameling (en zuivering) van afvalwater belemmeren. Om het afvalwater te kunnen inzamelen moeten de buizen, putten, etc. in goede staat zijn.

Het item **"transport van stedelijk afvalwater"** heeft betrekking op het transport van het afvalwater naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). Voor het transporteren van het afvalwater moeten de riolen groot genoeg zijn en moet het water door de riolen onder vrij verval naar het gemaal of uitlaat binnen een bepaalde tijd kunnen afstromen. De gemalen moeten voldoende capaciteit hebben om het afvalwater te kunnen verpompen en bedrijfszeker zijn. Daarnaast moeten de buizen, putten, etc. in goede staat zijn.

Om "**ongewenste lozingen van afvalwater naar oppervlaktewater, bodem en grondwater"** te voorkomen worden onder andere door Rijk, provincie en waterschap eisen gesteld. Het betreft de eisen aan de lozing uit de riolering naar oppervlaktewater en lekkage naar bodem en grondwater.



Referentiebeelden stedelijk afvalwater



Vuiluitworp via overstorten komt voor, maar leidt niet tot stank en vervuiling



Slechte riolen worden op het juiste moment vervangen



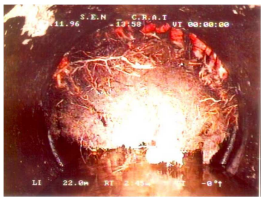
Riolen verkeren in een goede technische staat, goed inzicht in rioolstelsel



Verhoogd risico op overstorten



Verhoogd risico op slechtfunctioneren riolering



Verhoogd risico op verstopte riolen door wortelingroei

De volgende tabel geeft in één overzicht de uitgangspunten en de verschillen tussen deze scenario's weer. Met een accent in kleuring is de richting zoals meegegeven vanuit het Politiek beraad aangegeven.

Thema	Onderdeel	Ambitieus	Huidige koers	Versobering
Stedelijk afvalwater	Inzameling	Verkennen en toepassen van innovatieve oplossingen, zoals nieuwe sanitatie en decentrale zuivering.	Alle percelen zijn aangesloten op de riolering en voeren af naar de RWZI of IBA.	Alle percelen zijn aangesloten op de riolering en voeren af naar de RWZI of IBA.
	Transport	Over 5 jaar is de keuze gemaakt of de stap naar effectgestuurd rioolbeheer gezet wordt. Het rioolbeheer is hierbij gedifferentieerd en ingedeeld naar clusters van riolen met verschillende beheerstrategieën.	De technische staat van de riolen voldoet aan de landelijk gebruikelijke normering.	De normering wordt minder streng gehanteerd, verhoogd risico op verstoppingen, instortingen en ongewenste lozingen.
	Ongewenste lozingen	Verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit is een doel op zich. Verbeteringsmaatregelen worden op de meerjarenplanning gezet.	Lozingen op oppervlaktewater worden verminderd (minder overstorten) door verbeteringen aan het rioolsysteem uit te voeren, bij werk- met-werk.	Foutieve aansluitingen worden reactief opgelost.

De gemeente zoekt aansluiting bij het vigerende landelijke beleid voor afvalwater dat is verwoord in een zevental stappen, de zogenaamde voorkeursvolgorde:

1. Ontstaan van afvalwater voorkomen of beperken.
2. Verontreiniging van afvalwater voorkomen of beperken.
3. Afvalwaterstromen gescheiden houden, tenzij niet gescheiden geen nadelige gevolgen heeft.
4. Huishoudelijk afvalwater en vergelijkbaar afvalwater gaat naar een zuiverende voorziening.
5. Ander afvalwater na retentie en zuivering bij de bron hergebruiken.
6. Ander afvalwater na retentie en zuivering lokaal in het milieu brengen.
7. Ander afvalwater gaat naar rioolwaterzuiveringsinstallatie.

Accenten voor de planperiode: huidige koers, met accenten richting ambitieus

- De gemeente zet in de planperiode in op de transitie naar effectgestuurd beheer, met als doel het maken van transparante keuzes en het efficiënt inzetten van de beschikbare middelen (het doen, of juist laten, van investering versus de effecten daarvan). Voor dit onderwerp zijn door de raad de volgende belangrijke thema's (kernwaarden) aangedragen:
  - Volksgezondheid
  - Veiligheid
  - Duurzaamheid / Milieu
  - Leefbaarheid / kwaliteit fysieke leefomgeving
- De gemeente wil een duidelijk aanspreekpunt zijn voor inwoners en bedrijven voor afvalwatersysteem gerelateerde klachten en vragen. Door samenwerking, ook met buurgemeenten en partners (bijvoorbeeld Twents waternet en het waterschap) kan er mogelijk nog efficiënter en effectiever gewerkt worden.
- Indien innovatieve systemen kunnen bijdragen aan (toekomstige) kostenbesparingen worden deze verkend en eventueel toegepast.

3.4 Ambitie en (beleids)keuze afvloeiend hemelwater

De ambitie voor de inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater sluit aan bij de wettelijke resultaatsverplichting zoals opgenomen in Artikel 3.5 van de Waterwet:

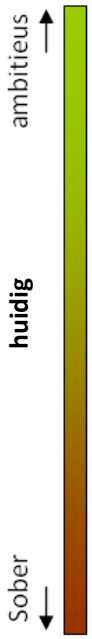
> Artikel 3.5 Waterwet:
> De gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling en verwerking van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevergd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.

Onder de zorgplicht voor het overtollige hemelwater vallen de volgende items:

Bij gemengde rioolstelsels wordt de neerslag die valt op daken en wegen vermengd met afvalwater van huishoudens en bedrijven getransporteerd naar de RWZI's. Het transporteren en zuiveren van relatief 'schoon' hemelwater is geen duurzame oplossing. De afvalwaterketen wordt onnodig belast en er wordt onnodig energie verbruikt. Bewuste keuzes in het **omgaan met hemelwater** zijn dus noodzakelijk.

Dit item heeft betrekking op **wateroverlast tijdens (extreme) regen**. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen, moet de riolering voldoende afvoercapaciteit hebben. Hiervoor dienen de buizen, putten, etc. in goede staat zijn. Regulier onderhoud en tijdige vervanging is daarbij noodzaak.

Daarnaast moet de bovengrond zodanig zijn ingericht dat bij hevige neerslag het overtollig water in voldoende mate kan worden afgevoerd.



Referentiebeelden afvloeiend hemelwater



Bij piekbuien wordt hemelwater geborgen in de openbare ruimte, de gemeente geeft het goede voorbeeld



Voor hemelwater geldt de trits vasthouden - bergen - afvoeren



Bij 'water-op-straat' situaties is geen sprake van overlast



Het scheiden van schoon hemelwater afhankelijk van subsidie en bijdragen derden



Particuliere tuinen blijven verhard



Wegen zijn regelmatig tijdelijk niet toegankelijk

Thema	Onderdeel	Ambitieus	Huidige koers	Versobering
Hemelwater	Omgaan met hemelwater	Afkoppelen pro-actief oppakken en straat- of wijkgericht stimuleren bij particulieren (financieel). Voorbeeldfunctie uitdragen. Inwoners leveren hun hemelwater bij gescheiden riolen bovengronds aan.	Afkoppelen daar waar effectief, bij werk-met werk. Inwoners leveren hun hemelwater bij gescheiden riolen bij voorkeur bovengronds aan. Ondergronds is incidenteel mogelijk.	Afkoppelen afhankelijk van subsidiering en bijdragen derden. Inwoners leveren hun hemelwater bij gescheiden riolen bij voorkeur bovengronds aan. Ondergronds is incidenteel mogelijk.
	Wateroverlast bij extreme neerslag	De normstelling gaat omhoog, aansluitend bij de verwachte klimaatverandering. De bovengrond wordt betrokken in de problematiek. Wateroverlast locaties * worden in de planperiode in beeld gebracht en geprioriteerd, de eerste maatregelen zijn in uitvoering.	De normstelling gaat omhoog, aansluitend bij de verwachte klimaatverandering. De bovengrond wordt betrokken in de problematiek. Wateroverlast locaties * worden in de planperiode in beeld gebracht en aangepakt als werk- met werk gemaakt kan worden.	De normstelling wordt de komende planperiode nog niet aangepast.

De gemeente streeft een adequaat preventief beheer en onderhoud van het hemelwatervoorzieningen na. De gemeente wil een duidelijk aanspreekpunt zijn voor inwoners en bedrijven voor klachten en vragen die zijn gerelateerd aan de inzameling en afvoer van hemelwater. Ten aanzien van inzameling en transport van hemelwater heeft de gemeente enerzijds een regiefunctie anderzijds afhankelijk van de situatie een uitvoerende functie.

De gemeente zorgt voor het inzamelen en verwerken van afvloeiend hemelwater voor zover dit duurzaam en doelmatig is en redelijkerwijs niet van particulieren kan worden verwacht. Dit is afhankelijk van:

- het soort gebied (stedelijk versus landelijk);
- de bestaande situatie (bestaande wijken versus in-/uitbreidingen en herinrichtingen)
- de mogelijkheden voor het terugbrengen van verhard oppervlak bij bewoners (door vermindering van betegelde en bestrate tuinen);
- de grootte van de percelen;
- de mogelijkheden voor infiltratie (bodemgesteldheid en grondwaterstand);
- de mogelijkheden voor afvoer naar oppervlaktewater;
- het stelseltype van de bestaande riolering (vuilwater-, gemengde of gescheiden riolering);
- de bestaande situatie en de termijn waarbinnen de afvoersituatie kan worden aangepast.

Versobering is mogelijk door meer taken bij de inwoners neer te leggen, in aansluiting op de visie uit het Raadsprogramma omtrent de ‘participerende burger’. Qua rioleringszorg bijvoorbeeld taken als het schoonhouden en ijsvrij maken van straatkolken en goten, en bijvoorbeeld het maaien en schoonhouden van wadi’s en greppels.

De definitie voor ‘wateroverlastlocatie’ wordt herzien. In het vGRP 2011-2015 is de maatstaf dat: “*de afvoercapaciteit van de riolering voldoende dient te zijn om een bui die 1 keer per 2 jaar valt te verwerken (een theoretische bui van 20 mm in één uur)”.* De herziening houdt in dat bij ‘water op straat’ onderscheid gemaakt gaat worden in 3 verschillende gradaties, uitgaande van een bui die eens per 2 jaar optreedt:

- Hinder, kort durend beperkte hoeveelheden ‘water op straat’, met een duur in de orde van 0 –30 minuten;
- Ernstige hinder, forse hoeveelheden ‘water op straat’, ondergelopen tunnels, opdrijvende putdeksel, met een duur in de orde van 30 – 120 minuten;
- Overlast, langduriger en op grotere schaal ‘water op straat’, water in winkels, woningen met materiele schade en mogelijk ook ernstige belemmering van en gevaar voor het (economische) verkeer.

Hiernaast wordt onderscheid gemaakt in de classificatie van de wegen om de ernst van de belemmering nader te specificeren. Water wordt niet langer per definitie ondergronds opgevangen en afgevoerd, maar tijdelijke buffering op het maaiveld (in het groen, in de parkeervakken, op straat) is een alternatief dat acceptabel is, zolang de gradatie ‘hinder’ niet wordt overschreden.



Belangrijk is de Taakopvatting hemelwater: bij in- en uitbreidingen moet water binnen het plangebied op doelmatige wijze geborgen worden (40 mm (uitbreidingslocaties) of 20 mm (inbreidingslocaties)), de wijze waarop is ter goedkeuring van de gemeente. Bij inbreidingslocaties is compensatie hiervan op andere locaties binnen het stedelijk gebied van Almelo mogelijk (door de ontwikkelaar uit te voeren of door afkoop bij de gemeente), als er redelijkerwijs geen mogelijkheden in het plangebied zijn.

Accenten voor de planperiode: huidige koers, met accenten richting ambitieus

- Pro-actief inzetten op afkoppelen, bijvoorbeeld bij vervangings- en onderhoudsprojecten. Daarnaast wordt bv de regeling groene daken doorgezet (met praktische aanpassingen op het gebied van de behandeltermijn) en worden burgers gestimuleerd om hemelwater te scheiden en vast te houden in tuinen (participatie met burgers).
- De definitie voor wateroverlast wordt herzien in kwalificaties voor hinder, ernstige hinder en overlast.
- Bij in- en uitbreidingen wordt binnen het plangebied ruimte gecreëerd voor waterberging: 40 mm bij uitbreidingen en 20 mm bij inbreidingen. Optioneel bestaat bij inbreidingen de mogelijkheid om via een regeling de waterberging bij de gemeente af te kopen.
- Indien mogelijk wordt aangesloten bij thema's zoals ZON (Zoetwatervoorziening Oost Nederland), KAS (Klimaat Actieve Stad), Duurzaamheidsplan en dergelijke.
- Niet alleen de riolering, maar de openbare ruimte als geheel wordt klimaatbewust ontworpen, met aandacht voor waterberging in het plangebied in het straatprofiel, in het groen of op daken.

3.5 Ambitie en (beleids)keuze grondwater

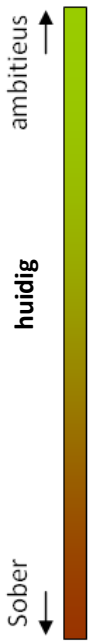
De ambitie voor het zorgdragen voor de grondwaterstand sluit aan bij de wettelijke inspanningsverplichting zoals opgenomen in Artikel 3.6 van de Waterwet:

> Artikel 3.6 Waterwet:
> De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van de beheerder of de provincie behoort.

Het item **"grondwateroverlast"** heeft betrekking op de nieuwe zorgplicht voor 'het in openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen teneinde structurele nadelige gevolgen (dus wat zijn de effecten) van de grondwaterstand voor de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken'.
Dit gaat over de hoogte van grondwaterstanden, de gemeente Almelo heeft in het grondwaterbeheerplan uitgewerkt hoe om te gaan met grondwater. Hiernaast kent de gemeente ook een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen. De samenhang in de invulling van de grondwaterzorg-plicht spreekt voor zich, er wordt werk-met-werk gemaakt.

Grondwateroverlast wordt als **structureel** beschouwd als er én te hoge grondwaterstanden zijn én meldingen over grondwateroverlast. Structureel te hoge grondwaterstanden treden op als de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) of de representatieve hoogste grondwaterstand (RHG) gedurende meerdere aaneengesloten jaren hoger is dan de gewenste grondwatersituatie

Het aanpakken van grondwateroverlast dient **doelmatig** te gebeuren. Maatregelen zullen altijd maatwerk zijn en worden alleen doelmatig geacht als er meldingen zijn van grondwateroverlast, meegelift kan worden met andere relevante werkzaamheden en als de maatregelen passen in gemeentelijk beleid ten aanzien van de grondwaterstandverlaging. De richtlijnen per type bestemming (groen, wegen, gebouwen) zijn benoemd in het achtergronddocument.



Referentiebeelden grondwater



Ontwatering in openbaar gebied wordt verbeterd als dit nodig is



Bewoners worden goed voorgelicht en kennen hun eigen verantwoordelijkheid en rol



Het tempo van te nemen maatregelen gaat omhoog



Natte plantsoenen



Kruipruimte staat in natte perioden vol water



Gezondheidsproblemen door beschimmelde muren in de woning

Thema	Onderdeel	Ambitieus	Huidige koers	Versobering
Grondwater	Aansluitingen en wijze van inzameling	Proactieve rol gemeente. De gemeente wil een duidelijk aanspreekpunt zijn, heeft de probleemlocaties in beeld en komt met oplossingen.	Actieve rol gemeente. De gemeente is het eerste aanspreekpunt en heeft de probleemlocaties in beeld.	Reactieve rol. De gemeente is het aanspreekpunt en reageert ad hoc op meldingen.
	Verwerking	Grondwateroverlast locaties worden in de komende 15 jaar gebiedsgericht opgelost. De gemeente initieert en financiert.	Grondwateroverlast locaties worden in de komende 25-30 jaar gebiedsgericht opgelost (dit is de koers vanaf 2013). De gemeente initieert en financiert.	Grondwateroverlastlocaties worden opgelost bij werk met-werk. De gemeente heeft een regierol.

De gemeente Almelo heeft in het Grondwaterplan 2010 t/m 2015 uitgewerkt hoe zij om wil gaan met grondwater. Om in bestaand stedelijk gebied en nieuw te ontwikkelen stedelijk gebied grondwateroverlast tegen te gaan c.q. te voorkomen, wordt uitgegaan van de volgende voorkeursvolgorde:

1. Ophogen van het maaiveld.
2. Het aanleggen van extra oppervlaktewater.
3. Het aanleggen van grondwatertechnische maatregelen.

De gemeente Almelo gaat de aanwezige structurele grondwateroverlast verminderen en daarnaast voorkomen dat toekomstige grondwateroverlast gaat ontstaan. Gekozen is voor een gebiedsgerichte aanpak. Qua fasering van de werkzaamheden is ingestoken op “werk-met-werk-maken” waarbij voor het realiseren van de hoofdafvoer naar oppervlaktewater een maximale periode van 8 jaar wordt aangehouden. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld een drainagestelsel tientallen jaren water afvoert op het rioolstelsel, waar het meestal tijdelijk op wordt aangesloten. Voor het overige geldt een indicatie van uiterlijk 25-30 jaar, gebaseerd op “de leeftijd van een generatie” waarbij als uitgangspunt is gehanteerd dat het grondwater altijd al hoog heeft gestaan, de gemeente pas sinds 2008 aan zet is, en dat het onrealistisch en te duur is om de grondwaterproblemen op een kortere termijn te realiseren.

Accenten voor de planperiode

- De huidig ingezette koers wordt gevolgd waarbij voor het uitvoeren van grondwater-maatregelen kritisch wordt afgewogen of normgerichte maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd moeten worden.

3.6 Ambitie en (beleids)keuze oppervlaktewater

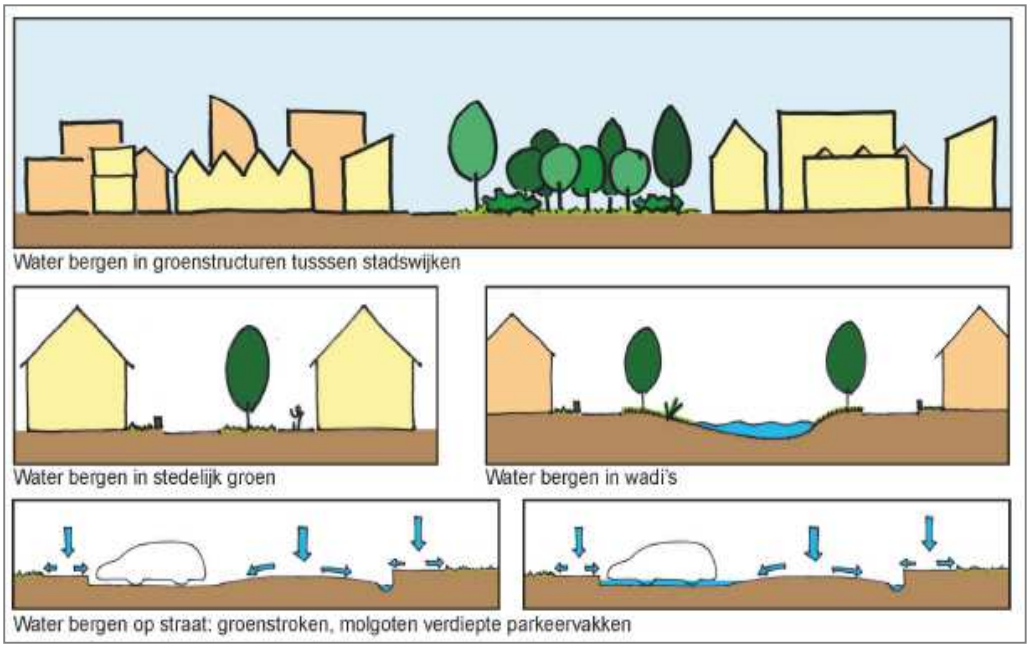
Ook kan sprake zijn van **wateroverlast als gevolg van oppervlaktewater dat buiten de oevers treedt.** Het is belangrijk dat de gemeente en het waterschap hun gezamenlijke waterbeleid op elkaar afstemmen, en een gezamenlijke inspanning leveren om wateroverlast in stedelijke gebieden te voorkomen.

Het waterschap heeft de grote watergangen en de vijvers in beheer overgedragen gekregen (inclusief peilregulerende kunstwerken, exclusief beduikering). Het waterschap heeft daarmee het groot onderhoud vanuit hydraulisch oogpunt, de gemeente is constructief verantwoordelijk en heeft voor de ruimtelijke inrichting de regierol. Het groot onderhoud vindt in principe plaats door het waterschap, zo nodig wordt de gemeente betrokken bij sanering, indien daarvan sprake is. De gemeente heeft daarnaast nog de **onderhoudsplicht** voor een deel van de overige kleinere **watergangen en duikers** en het nautisch beheer van het Overijssels kanaal.

Op het gebied van water is het de ambitie het **duurzaam waterbeheer** in Almelo verder te ontwikkelen en het imago van Almelo als “waterstad” te vergroten. Voor duurzaam waterbeheer worden de stedelijke waterstromen – afvalwater, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater – integraal op elkaar en op andere sectoren als energie, (her)inrichting openbare ruimte en gebouwen afgestemd. Het gaat daarbij om het winnen, gebruiken en terugbrengen van water uit en aan het milieu. Door aspecten als waterbeleving, recreatiemogelijkheden, waarde water voor woningen te benadrukken onderscheid de gemeente Almelo zich van andere steden.

Daarnaast is het streven om het water dat vanuit de waterketen op het oppervlaktewater terecht komt een zo goed mogelijke **waterkwaliteit** te geven door gebruik te maken van de best beschikbare en betaalbare technieken. Het watergebruik moet zo laag mogelijk zijn en de periode waarin het water wordt gebruikt zo groot mogelijk. Verder moeten de natuurlijke omstandigheden worden gehandhaafd en liefst verbeterd. Duurzaam stedelijk waterbeheer leidt dus tot een natuurlijker functionerend watersysteem.

Van belang is, zodra de openbare ruimte meerdere functies gaat vervullen (berging van water-op-straat, berging van water in groenvoorzieningen) dit duidelijk gecommuniceerd worden naar de gebruikers hiervan. Ook het aspect 'veiligheid' staat hoog in het vaandel bij de realisatie van nieuw water.



Thema	Onderdeel	Ambitieus	Huidige koers	Versobering
Oppervlakte-water	Wateroverlast vanuit oppervlakte-water	Proactief aanbrengen water, innovatieve oplossingen voor waterberging en -benutting (groene daken, bovengronds en ondergronds) voor hogere doelstellingen als Waterstad Almelo en Klimaatactieve Stad.	Normering voor overlast conform de NBW-afspraken. Aanbrengen waterberging bij werk- met-werk en daarbij aansluiten bij hogere doelstellingen als Waterstad Almelo en Klimaatactieve Stad	Normering voor overlast conform de NBW-afspraken. Aanbrengen waterberging bij werk- met-werk.
	Water-kwaliteit	Proactief aanbrengen van afvoeren van overtollig water naar oppervlakte-water, om meer doorstroming te realiseren.	Projecten benutten om meer overtollig water af te voeren naar oppervlakte-water, om meer doorstroming realiseren.	Creëren lozingen op oppervlaktewater volgend op afkoppelen.
	Onderhoud watergangen en duikers	Baggeren van watergangen gereed in de planperiode (uitvoeringsplan gereed 2016) en voorfinancieren vanuit de rioolbudgetten.	Baggeren van watergangen zo veel als mogelijk financieren vanuit de rioleringszorg. Uitvoering afhankelijk van de financiering.	Alleen baggeren van watergangen wanneer de functie in gevaar komt. Baggeren van watergangen voor maximaal 50% financieren vanuit de rioleringszorg.

In het Waterplan Almelo 2002 was de eerste gezamenlijke, samenhangende visie op het integrale watersysteem en de waterketen in de omgeving beschreven. Destijds is voor de korte termijn een groot aantal projecten opgenomen waarbij een driedeling is gemaakt naar uitvoeringsprojecten, beheerprojecten en onderzoeksprojecten. Het waterplan zette via uitvoering van deze projecten in eerste instantie in op het verbeteren van de milieukwaliteit; deze projecten zijn uitgevoerd.

De nodige stappen zijn gezet. Nu worden in de Basisrioleringsplannen, het Stedelijk Waterplan Binnenstad Almelo en de Klimaatactieve Stad maatregelen en kansen benoemd. Deze zetten, naast een verdere verbetering van de milieukwaliteit, ook in belangrijke mate in op het vergroten van de belevingswaarde en het scheiden van waterstromen zowel in de waterketen als in het watersysteem:

- scheiden verschillende kwaliteiten waterstromen;
- afkoppelen afvoerend oppervlak;
- saneren overstorten;
- baggeren waterlopen;
- 'facelift' Almelose Aa;
- verbeteren belevingswaarde overige vijvers en singels
- stellen van kaders voor percentage oppervlaktewater in nieuwbouwgebieden

Accenten voor de planperiode: huidige koers, met incidenteel een tandje minder
De gekozen ambitie van huidige koers met incidenteel een tandje minder komt in hoofdzaak op het volgende neer:

- Samen met waterschap wordt gewerkt aan droge voeten in het stedelijk gebied (voorkomen van wateroverlast).
- Het imago van Almelo Waterstad wordt ook de komende planperiode ondersteund. Daarbij is een goede waterkwaliteit en een goed functionerend watersysteem belangrijk. Water-verontreiniging vanuit stedelijk water wordt daarom zoveel mogelijk beperkt en indien mogelijk en financieel toegestaan wordt er bijgedragen aan bv waterrecreatie en -beleving.
- Oppervlaktewater is en wordt beschouwd als een integraal onderdeel van het klimaatbewust ontwerpen van de openbare ruimte.
- De strategie voor de financiering van het baggeren wordt herzien in het nog op te stellen baggerplan zodat de achterstand in het uitvoeren van het baggerprogramma kan worden weggewerkt.
- Veiligheid en beschikbare financiën hebben een hogere prioriteit in de afweging dan de waterkwaliteit en de klimaatbestendigheid. Bijvoorbeeld het bergen van water op straat, in groen en op speelplekken is een reële optie zolang dat niet leidt tot onveilige situaties en de kosten niet te hoog zijn. Dit kan er toe leiden dat er op dit vlak een tandje minder wordt gezet.

3.7 Speerpunten voor de planperiode

De ambitiekeuzes voor het totale watersysteem (afval-, hemel- grond- en oppervlaktewater) uit de voorgaande paragrafen en de daarin opgenomen accenten zijn in hoofdlijn samengevat in de volgende vijf speerpunten voor de planperiode 2016 t/m 2020:

1. Samen op met burgers en bedrijven.

2. Toekomstgericht en klimaatbestendig.
3. Een doelmatige aanpak.
4. De organisatie en de middelen op orde.
5. Een functionerend watersysteem.

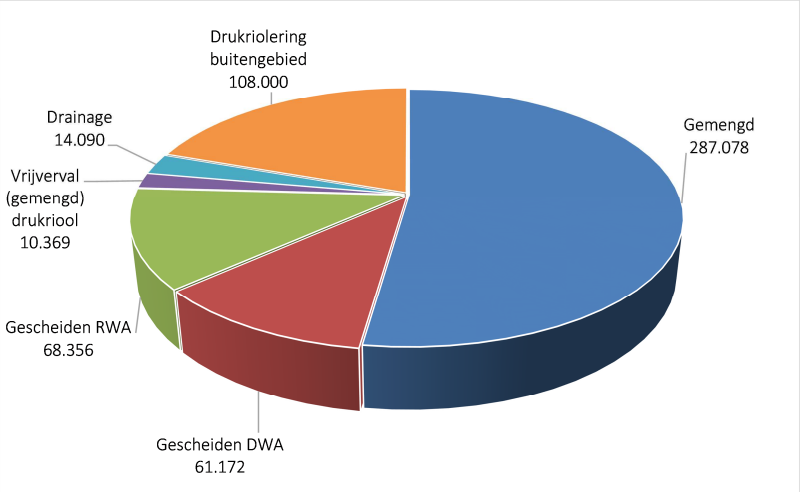
projectnummer 401451
23 oktober 2015, revisie 07b

4 Een blik op de huidige situatie

Dit hoofdstuk beschrijft de huidige stand van zaken. Wat heeft de gemeente Almelo aan areaal(omvang, toestand en functioneren), wat is er de afgelopen planperiode gedaan en hoe staat de gemeente ervoor, in relatie tot de gestelde ambities uit het voorgaande hoofdstuk.

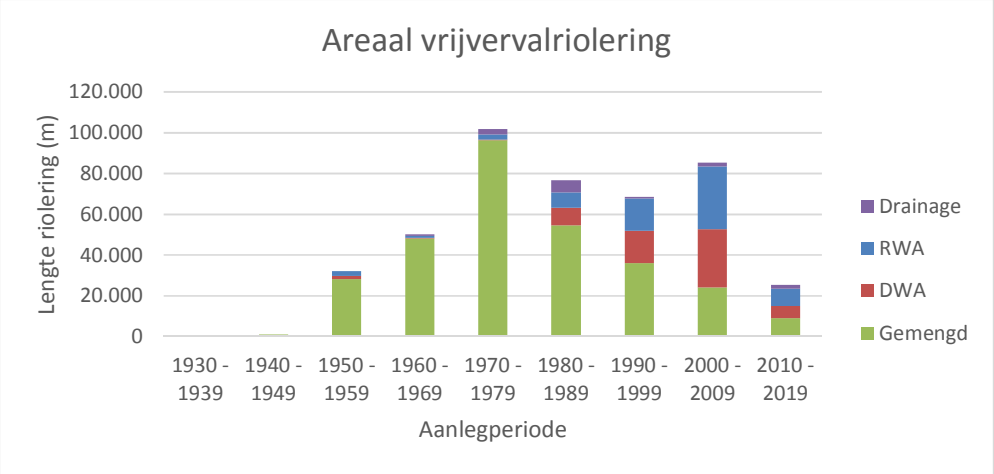
4.1 Areaal

Het gehele rioolstelsel met alle objecten en voorzieningen is een enorm kapitaalgoed. De totale vervangingswaarde is bijna € 350 mln.
In beheerpakketten houdt de gemeente Almelo alle gegevens omtrent de riolering bij. In onderstaande figuur is aangegeven hoeveel riolering er per stelseltype is aangelegd in de gemeente Almelo. In totaal betreft het ca. 549 km aan ondergronds leidingwerk. Hier komt nog een groot aantal objecten als minigemalen buitengebied (>375 stuks) en rioolgemalen, bergbezinkvoorzieningen en andere constructies (>120 stuks) bij.



Figuur 4-1. Lengte riolering per stelseltype [m]

Op basis van die gegevens is Figuur 4-2 gegenereerd om een beeld te geven van het jaar van aanleg van het areaal vrijvervalriolering in de gemeente.



Figuur 4-2. Areaal vrijvervalriolering

Te zien is dat vanaf 1980 is begonnen met het aanleggen van (verbeterd) gescheiden rioolstelsels en het afkoppelen van verhard oppervlak door het aanleggen van RWA-riolering. Aanleg van nieuwe gemengde rioolstelsels komt niet meer voor. Wel zijn de afgelopen jaren delen van de bestaande gemengde riolering vervangen door nieuwe gemengde riolering.
Voor wat betreft de kwalitatieve toestand van de riolen is de afgelopen jaren een inhaalslag uitgevoerd om dit beeld te verkrijgen. Vooral van de oudere, gemengde riolering voor riolen (45 jaar en ouder) bestaat een goed beeld van de toestand en technische staat, en is een reparatie en vervangingsplanning te maken. Voor deze oude riolen is de gewenste dekkingsgraad 100% , inmiddels wordt een percentage van 77% bereikt. Van de nieuwe riolen (45 jaar en jonger) en hemelwaterriolen, ca. 60% van het totaal, is de verwachting dat de toestand voldoende is.

4.2 Evaluatie / nulmeting

Evaluatie
Het vorige vGRP is opgesteld voor de periode 2011 tot en met 2015. De vraag is: zijn de ambities, doelstellingen en maatregelen van dat vGRP gerealiseerd?

Uit de evaluatie blijkt dat de planning van de onderzoeken en maatregelen uit het vorige vGRP te ambitieus is gebleken. Een aantal onderzoeken en maatregelen is nog niet uitgevoerd. Daarnaast is een aantal maatregelen en onderzoeken wel uitgevoerd die niet gepland waren. Doordat er een achterstand is opgelopen, wordt op verschillende punten nog niet voldaan aan de gestelde ambitie uit het vGRP 2011-2015. Gevolg hiervan is ook dat de stand van de rioolvoorziening hoger is dan beoogd. De beschikbare budgetten zullen de komende jaren wel ingezet gaan worden.

De afvalwaterzorgplicht en hemelwaterzorgplicht zijn redelijk op orde. Er is nog geen volledig inzicht in de resterende niet op het riool aangesloten percelen en de technische staat van de riolering. Dit wordt momenteel uitgezocht. De basisrioleringsplannen (BRP's) zijn up-to-date, er is inzicht in het functioneren van de rioolstelsels met metingen en gevalideerde modellen. De stelsels voldoen met de reeds uitgevoerde maatregelen aan de norm. Een beperkt aantal maatregelen (boven op de norm) is nog niet uitgevoerd.

De grondwaterzorgplicht is serieus opgepakt. Er is inzicht in de grondwaterstanden, de knelpunten zijn bekend. Maatregelen zijn voorgesteld en deels in uitvoering.

De acties voor het oppervlaktewater zijn als volgt: er is een aanzet gemaakt voor het uitvoeringsprogramma baggeren, dit is in concept gereed. Dit moet nog worden afgestemd op de nieuwe situatie, waarbij het beheer van stedelijk water van een groot aantal watergangen is overgedragen naar waterschap Vechtstromen , met aandacht voor de financiering van de baggerprojecten en het achterstallige onderhoud.

In het GRP 2011-2015 is een stijging voorzien van € 168,00 in 2011 naar € 207,00 in 2015 (exclusief indexering). Inmiddels is de heffing voor 2016 vastgesteld op € 211,00, inclusief indexering. De heffing loopt hiermee in de pas met de beoogde koers.
Op basis van de begroting van 2015 en de jaarrekening 2014 is een globaal beeld gevormd van de budgetten. Het beeld dat hieruit ontstaat is:

- op alle vervangingsbudgetten is geld over;
- de onderhoudsbudgetten zijn benut;
- op de onderzoeksbudgetten en diverse bijdragen is geld over;
- het investeringsprogramma met budgetten is deels doorgeschoven naar latere jaren.

Nulmeting
De ambities en koers uit hoofdstuk 3 zijn vertaald naar kwaliteitskaders per zorgplicht. De huidige situatie is hieraan getoetst. Het volgende schema geeft hiervan het resumé, de uitgebreide toetsing is opgenomen in het Achtergronddocument.

Toelichting:

✓	Voldoet
○	Onderzoeksinspanning loopt, of maatregelen zijn wel bekend maar nog niet uitgevoerd.
✗	Voldoet niet

Zorgplicht	Huidige situatie		Toelichting
Stedelijk afvalwater	Aansluitingen	✓/✗	Wel: aansluitgraad. Niet: aanpak foutieve aansluitingen.
	Technische staat	✓/○	Er is inzicht, maatregelen moeten nog worden bepaald en gepland.
	Afvoercapaciteit	✓	-
	Bedrijfszekerheid	✓/✗	Afhandeling van storingen is op orde, enkele gemalen hebben nog geen signaleringssysteem.
	Vuiluitworp	○	Er is inzicht, nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd.
	Nieuwe aanleg	✓	Conform het Handboek Programma van eisen Openbare Ruimte.
Hemelwater	Inzameling	✓/✗	Wel: huidig afkoppelbeleid wordt in de praktijk gebracht. Niet: aanpak foutieve aansluitingen.
	Technische staat	○	Inzicht voor hemelwaterriolen ontbreekt nog
	Afvoercapaciteit	○	Er is inzicht, nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd.
	Nieuwe aanleg	✓	Conform het Handboek Programma van eisen Openbare Ruimte
Grondwater	Inzameling	✓	-
	Technische staat	○	Er is inzicht, het Beheerplan moet worden geïmplementeerd.
	Verwerking	○	Er is inzicht, maatregelen zijn geprioriteerd en deels in uitvoering.
	Nieuwe aanleg	✓	Conform het Handboek Programma van eisen Openbare Ruimte.
Oppervlaktewater	Afvoercapaciteit	○	Er is inzicht, nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd.
	Technische staat	○	Plannen baggeren gereed, uitvoering vertraagd door financiering.
	Nieuwe aanleg	✓	Conform het Handboek Programma van eisen Openbare Ruimte.

projectnummer 401451
23 oktober 2015, revisie 7b

5 Wat betekent dit? De strategie

In het hoofdstuk 3 is de ambitie beschreven in een aantal hoofdlijnen en speerpunten, in hoofdstuk 4 is de huidige situatie hieraan gereflecteerd in de nulmeting. Maar wat betekent dit nu? Welke acties en maatregelen gaat de gemeente de komende jaren ondernemen om het beoogde kwaliteitsniveau te realiseren c.q. handhaven? En wanneer?
De gemeente zal reguliere beheer en onderhoudsmaatregelen uit moeten voeren, en, zoals blijkt uit het voorgaande hoofdstuk, voor een aantal facetten het inzicht moeten vergroten. Daarnaast zijn ook eenmalige vervangings- en verbeteringsmaatregelen nodig. In dit hoofdstuk zijn de activiteiten kort en bondig opgesomd; in het achtergrondendocument zijn de aanleidingen voor deze activiteiten geduid.

5.1 De activiteiten op hoofdlijnen

Onderstaande alinea's beschrijven in het kort de activiteiten. De indeling naar de thema's aanleg, onderzoek, beheer, vervanging en verbetering, in aansluiting op de kostenplaatsen in de begroting. Veel taken worden door de gemeente adequaat en doelmatig ingevuld. Het onderdeel personeel is apart beschouwd, de in de volgende alinea's genoemde bedragen zijn exclusief personeelslasten. De gemeente wil de financiën gaan sturen op de budgetten voor de totale planperiode, in plaats van op de jaarschijven zoals gebruikelijk was.

Aanleg
De kosten voor de aanleg van riolering bij nieuwbouw of inbreidingslocaties wordt gedekt vanuit de grondexploitatie. Punt van aandacht is de benodigde personele inzet. De kosten komen niet ten laste van de rioolheffing, maar de benodigde mankracht komt wel ten laste van de personele organisatie. Bij aanleg heeft de gemeente een meer toetsende rol. Hiervoor geven het kwaliteitskader vanuit het achtergronddocument en het Apve OR (Algemeen programma van Eisen Openbare ruimte van de gemeente Almelo) de handvatten.

Onderzoek
Vanuit de nulmeting wacht de gemeente een aantal onderzoeksinspanningen. Dit richt zich met name op het opstellen van integrale gebiedsgerichte visies met daarbij de afweging te komen of een effectgestuurde aanpak meerwaarde heeft. De gemeente Almelo neemt hierin initiatief, en kijkt of deelnemers vanuit het samenwerkingsverband Twents waternet willen aanhaken of participeren. Hiernaast blijft de gemeente kijken naar mogelijkheden om invulling te geven aan de bezuinigingsopgave.
Het totale onderzoeksbudget is geraamd op € 275.000,00 voor 2016, aflopend naar ca. € 90.000,00 na 2020. Belangrijk zijn de evaluatiemomenten en de review voor de raad. Gemonitord wordt of opgaven worden behaald en of bijstelling van ambities nodig is.

Beheer - Regulier
Onder het reguliere beheer vallen activiteiten zoals het reinigen en inspecteren van de riolen en bijvoorbeeld de kosten voor energie en telemetrie. Bij een adequaat niveau past een gedifferentieerd regime, afhankelijk van het gebiedstype en de rioolfunctie. Hierbij hoort ook een meer planmatige aanpak door het opstellen van een Rioolbeheerplan en operationele jaarplannen waar het reguliere beheer van alle objecten (voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater) beschreven worden. Ook het baggeren heeft hier zijn plek. Dit sluit aan bij het onderzoek naar de effectgestuurde aanpak uit de voorgaande alinea. Hiervoor is inzicht nodig in de kwalitatieve toestand van de riolering, dit inzicht is er op dit moment ten dele. De belangrijke riolen zijn in beeld, de komende jaren wordt de inspectie-achterstand ingelopen en worden de constateringen vertaald naar concreter projecten.

Het jaarlijkse budget voor het reguliere beheer is voor de planperiode begroot op gemiddeld € 1.440.000,00 per jaar.

Beheer - Vervanging
Onder deze noemer vallen de investeringen voor het vervangen van oude objecten die slecht functioneren, waarbij het functioneren van het systeem niet wordt aangepast. Voor de gemeente Almelo bestaat het grootste deel hiervan uit de vrijvervalriolen waarvoor op basis van het basisrioleringsplan geconcludeerd is dat vervanging noodzakelijk is. Hiernaast is de vervanging van de minigemalen in het buitengebied een belangrijke investeringspost.
Het totale investeringsbudget voor de vervangingen is € 2.708.000,00 voor 2016, oplopend naar € 3.222.000,00 in 2020. De investeringen voor de eerste jaren zijn gebaseerd op de daadwerkelijk kwalitatieve inzichten op basis van inspectie van de objecten. Voor de jaren daarna zijn de vervangingen gebaseerd op het aanlegjaar en het uitgangspunt dat de riolen 65 jaar mee gaan. Dit is vastgelegd in de Perspectiefnota. De lasten van deze investeringen worden direct afgeschreven.

Beheer - Verbetering
Dit zijn de investeringen waarbij het functioneren van het systeem wordt aangepast, bijvoorbeeld vergroting van leidingen (Haghoek), afkoppelen van verhard oppervlak (Binnenstad) en de aanleg van de OBAS (ondergrondse blauwe aders voor de afvoer van hemel- en grondwater). Voor de invulling hiervan is de afgelopen periode veel inzicht verzameld, de daadwerkelijke uitvoering is echter doorgeschoven. De komende jaren is voorzien in de realisatie hiervan. Het budget dat daarmee gemoeid is, is voor de komende planperiode ingeschat op gemiddeld € 2.067.000,00 per jaar. Voor de langere termijn is uitgegaan van een jaarlijks budget van € 420.000,00 (inclusief de bezuinigingsopgave vanuit de Perspectiefnota 2015) plus € 750.000,00 voor nader te bepalen toekomstige verbeteringen (in relatie tot onder meer KAS en ZON).
Deze lasten van deze verbeteringsinvesteringen worden niet direct afgeschreven, maar worden verrekend over een langere termijn (30 jaar) met afschrijving en rente.

Personeel
Onder deze noemer vallen, naast de personele lasten van de gemeente, de ondersteuning door ander afdelingen binnen de gemeente. De rol van de gemeente zal de komende tijd veranderen. Om de gestelde doelen te bereiken en invulling te geven aan de ambities wordt ook wat van de inwoners verwacht. Ingezet wordt op burgerparticipatie, samenwerking en ‘verbinden’, zowel de interne afdelingen, met andere instanties (buurgemeenten, het waterschap, NMO) én met burgers. Voorbeelden zijn er al, zoals samenwerking in meerdere werkplaatsen vanuit Twents waternet, het project wateroverlast Bornerbroek en de pilot ‘burgerparticipatie De Mors’. Uitgangspunt is dat een ieder zijn eigen verantwoordelijkheid kent en neemt; communicatie speelt hierin een prominente rol.
Het jaarlijkse budget voor het gemeentelijke personeel, inclusief overhead, exclusief de voorbereiding van projecten, is begroot op € 784.000,00.

Overig
Onder de post ‘Overige’ zijn geschaard de inningskosten voor de rioolheffing door GBT (€ 195.000,00 per jaar(inclusief de aanvulling van uit de Perspectiefnota vanaf 2017). Hiernaast wordt voor sommige huishoudens door de gemeente de rioolheffing kwijtgescholden, of als oninbaar beschouwd. De jaarlijkse kwijtscheldingen van de rioolheffing zijn in 2016 € 443.100,00 en de post oninbaar is € 36.000,00. Beide posten wijzigingen evenredig met de mutatie van de rioolheffing.

6 Financiën en organisatie

In de visie is benoemd is dat de ambitie realistisch en haalbaar moet zijn. Eén van de belangrijkste voorwaarden hierbij is het hebben van voldoende financiële middelen en personele capaciteit (kwantitatief en kwalitatief) om de totale gemeentelijke watertaak naar behoren te kunnen vervullen en risico's te beperken. Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangspunten de conclusies van de strategie zoals geschetst in het voorgaande hoofdstuk voor de hoogte van de rioolheffing en de omvang van de personele organisatie.

6.1 Kostendekking

Grondslag rioolheffing
In 2014 heeft de gemeente de heffingsgrondslag gewijzigd en een splitsing aangebracht in een eigenarendeel (40%) en een gebruikersdeel (60%). Voor 2016 is de hoogte van de heffing als volgt (conform de koers uit het GRP 2011-2015, verhoogd met indexatie):

- Rioolheffing eigenaar: € 84,40
- Rioolheffing gebruiker: € 126,60
- Rioolheffing eigenaar en gebruiker: € 211,00

Uitgangspunten financiering
Kostendekkende rioolheffing
De lasten worden gevormd door de exploitatielasten, personeelslasten en de berekende rente en afschrijving van investeringen. Uitgangspunt is dat de rioolheffing 100% kostendekkend is (zoals maximaal wettelijk toegestaan), met een sluitende begroting voor een gezonde financiële situatie. Jaarlijks beschouwt de gemeente de balans. De stand van de voorzieningen is dusdanig dat hier een geringe ruimte in zit om tekorten aan te vullen. De volledige lasten moeten worden opgebracht vanuit de rioolheffing.

Rioleringsvoorzieningen
De gemeente Almelo beschikt over een tweetal rioleringsvoorzieningen:

1. In de voorziening voor de vervangingsinvesteringen worden bedragen gestort voor (toekomstige) vervangingsinvesteringen ten behoeve van de directe afschrijving hiervan. De stand per 1-1-2015 van deze voorziening is € 1,9 mln.
2. De voorziening tariefsegalisatie heeft tot doel positieve of negatieve afwijkingen ten opzichte van de kostendekkendheid te verrekenen en op te vangen, om grote tariefschommelingen te voorkomen De stand van deze voorziening voor egalisatie is € 3,5 mln per 1-1-2015.

Bestaande kapitaallasten
Een deel van de lasten voor de rioleringszorg wordt gevormd door de rente en afschrijving van investeringen voor verbeteringsmaatregelen uit het verleden. In de begroting van 2016 bedraagt deze last € 1.307.000,-. Deze loopt naar € 0 over 30 jaar.

Nieuwe kapitaallasten
Ook de komende periode staan er de nodige investeringen op stapel (zie hoofdstuk 5), gevormd door de voorgenomen verbeteringsmaatregelen. Deze investeringen worden eveneens bekostigd door kapitalisering (rente en afschrijving).

Compensabele btw
De Gemeentewet, artikel 228a lid 3, regelt dat de btw die gemeenten op grond van de btw-compensatiefonds gecompenseerd krijgen als last mogen worden opgenomen in de

berekening van de tarieven. Dit is wel een 'sigaar uit eigen doos', zoals de VNG aangeeft in haar 'Model kostenonderbouwing afvalstoffenheffing' (februari 2010). Het btw-compensatiefonds is namelijk gevuld met gelden die onttrokken zijn aan het Gemeentefonds. De gemeente Almelo bepaalt jaarlijks de btw over alle lasten (exclusief eigen personeel) en brengt deze in rekening aan lastenkant voor de tariefsbepaling. Voor 2016 is deze post begroot op € 847.210,00.

Technische uitgangspunten

Onderstaande geeft een overzicht van de gehanteerde overige uitgangspunten:

- doorkijk lange termijn: 65 jaar.
- jaarlijkse inflatie: niet meegerekend.
- Afschrijven via kapitaallasten (alleen verbeteringsmaatregelen):
  - afschrijvingsmethode lineair
  - rente bij afschrijving: 3,0%
  - startjaar van afschrijving: bij ingebruikname van de investering, grofweg is dit één jaar na het instellen van het investeringskrediet.
  - technische levensduur infrastructuur: 65 jaar.
  - technische levensduur elektromechanisch deel: 15 jaar.
  - technische levensduur schakelkasten: 12 jaar.
  - financiële afschrijvingstermijn verbeteringsmaatregelen: alles 30 jaar.
  - afschrijvingstermijnen investeringen uit het verleden worden niet gewijzigd, evenmin wordt versneld afgeschreven.
- rente op de voorzieningen: 0%
- de rioleringsvoorziening mag niet negatief zijn.
- prijspeil 2016.

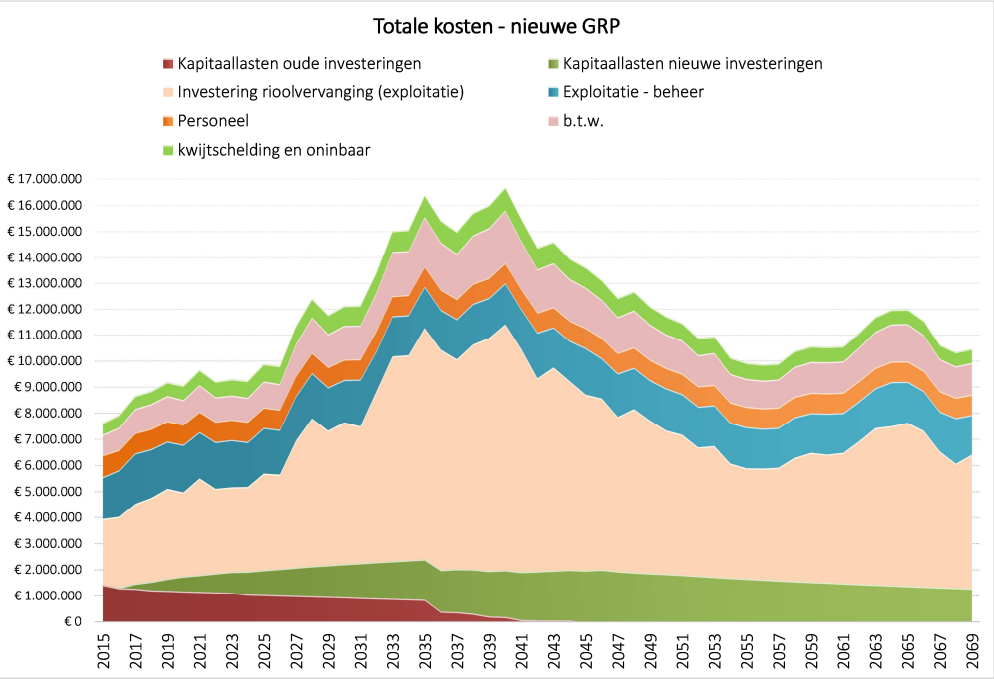
Heffingseenheden en areaalontwikkeling

Het aantal heffingseenheden in 2016 is 34.545 voor het eigenarendeel en 33.065 voor het gebruikersdeel. Hiernaast komt een bedrag van € 234.000,00 binnen vanuit de grootverbruikers.

De toename van het aantal heffingseenheden is 1.222 tot en met 2025. Voor de kostendekkingsberekeningen is de aanname gedaan dat het aantal de jaren daarna toeneemt met 90 eenheden per jaar.

Ontwikkeling lasten

De volgende figuur geeft het beeld van de ontwikkeling van de lasten voor de lange termijn. Door de komende vervangingspiek van de riolen uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw wordt op termijn een stijging van de lasten verwacht. Detailinformatie is opgenomen in het achtergronddocument en het digitale kostendekkingsmodel.



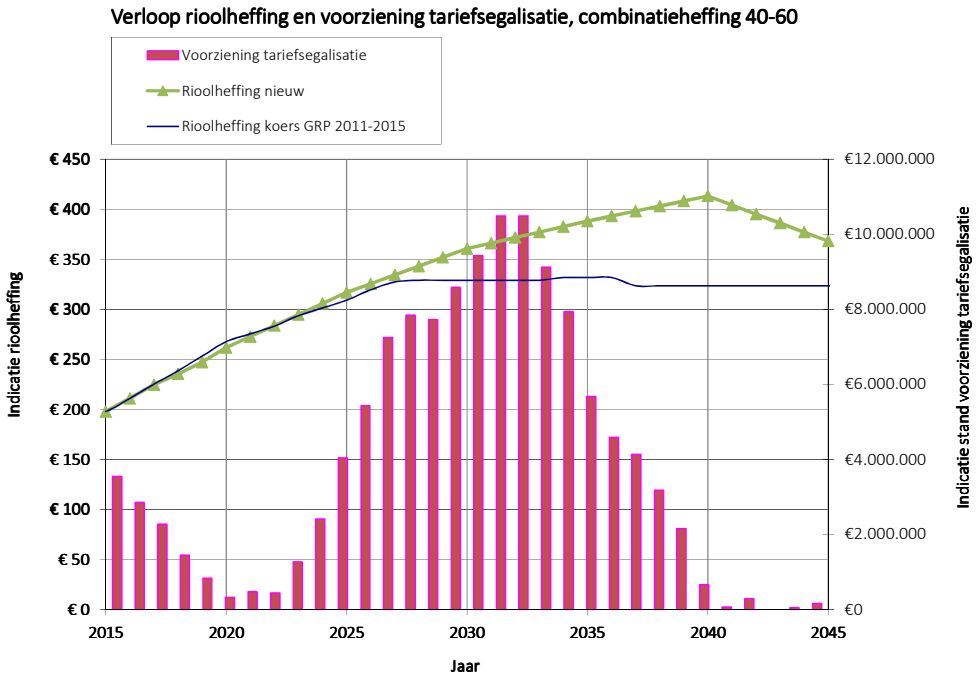
6.2 Ontwikkeling rioolheffing

De gemeente Almelo komt als geheel structureel geld tekort en moet opnieuw bezuinigen. De gemeenteraad heeft dan ook een kerntakendiscussie gevoerd en de Perspectiefnota in 2015 vastgesteld. In relatie tot de riolering zijn de volgende voorstellen aangenomen, zoals gedaan voor de bezuinigingen:

1. Het minder afkoppelen van 1 hectare verhard oppervlak per jaar (-€15.400 op de kapitaallasten);
2. Het verlengen van de aanname voor de technische levensduur van 62 naar 65 jaar (-€300.000);
3. Toerekening van meer perceptiekosten aan de rioolheffing met ingang van 2017.

Een stijging van de rioolheffing is reeds voorzien in het vGRP 2011-2015. Door de gewijzigde inzichten in het areaal (leeftijd en totale omvang) is het voorstel de stijging langer door te zetten, om de verwachte investeringspiek op te kunnen vangen. Hiervoor wordt vanaf 2020 de rioolvoorziening gevuld ter dekking van de toekomstige vervangingsinvesteringen.

De volgende grafiek toont de ontwikkeling van de rioolheffing in vergelijk met de koers vanuit het vGRP 2011-2015, na indexatie. Te zien is dat de gedurende de planperiode 2016-2020 de heffing net onder de beoogde koers kan blijven, als gevolg van de reeds gerealiseerde bezuinigingsopgave en de invulling van de perspectiefnota (per saldo minus € 6,00 in 2020). Na 2027 wordt een hogere stijging verwacht tot uiteindelijk € 413,00 in 2040, vanwege de voorziene vervangingspiek. De insteek is dan ook om nu te investeren in onderzoek om de mogelijkheden van het effectgestuurd beheer om de vervangingsinvesteringen adequaat en optimaal op te gaan vangen. Vanaf 2040 kan de rioolheffing weer dalen richting het huidige niveau, tot € 253,00 in 2069 (prijspeil 2016).



6.3 Personeel

De rol van de gemeente zal de komende tijd veranderen. Om de gestelde doelen te bereiken en invulling te geven aan de ambities wordt ook wat van de inwoners en bedrijven verwacht. Ingezet wordt op burgerparticipatie, samenwerking en 'verbinden', zowel de interne afdelingen, met andere instanties (buurgemeenten, het waterschap, NMO) én met inwoners en bedrijven. Voorbeelden zijn er al, zoals het Handboek afkoppelen vanuit Twents Waternet, het project wateroverlast Bornerbroek en de pilot 'De Mors'.

Uitgangspunt is dat eenieder zijn eigen verantwoordelijkheid kent en neemt; communicatie speelt hierin een prominente rol. Welke consequenties dit heeft voor de huidige formatie, en met name op welke termijn, is niet in te schatten. Het jaarlijkse budget à € 784.000,00 voor het gemeentelijke personeel is, conform de gemeentelijke begroting, doorgezet voor de komende jaren.



foto: ondertekening Bestuurlijke overeenkomst samenwerking aanpak Bornerbroek

7 Advies en besluitvorming

7.1 Ambtelijk advies

Het ambtelijk advies is verwoord in het B&W-voorstel en het raadsvoorstel. Deze worden te zijner tijd losbladig bijgevoegd.

7.2 Bestuurlijke besluiten

De bestuurlijke besluiten worden te zijner tijd losbladig bijgevoegd.

7.3 Reacties externen

De reactie van externen worden te zijner tijd losbladig bijgevoegd, inclusief de eventuele reactienota.